

MIODRAG A. VASILJEVIĆ, NARODNE MELODIJE CRNE GORE. Muzikološki Institut. Posebna izdanja, knj. 12, Beograd 1965, 450 str.

U izdanju Muzikološkog instituta u Beogradu objavljene su prošle godine u Beogradu »Narodne melodije Crne Gore« Miodraga A. Vasiljevića. Ovo posthumno djelo osobit je znak pažnje i počasti preminulom etnomuzikologu i melografu kojemu je od vremena velikih entuzijasta Kuhača i Kube, pa do Zganca, malo tko bio ravan po samoprijegoru i požrtvovnosti u mučnom poslu melografiranja. Niti jedan od njih nije se plašio ni najvećih teškoća, samo da spasi od zaborava vrijedan dio naše narodne kulture — naše narodne pjesme i njihove napjeve.

Nema sumnje da u nekim našim teže pristupačnim krajevima zapisivanje melodija predstavlja zaseban problem. Možemo tu naići na bizarne ritmičke oblike, posebne muzičke ljestvice, neobične intervale koje je — služeći se samo uhom i rukom — često teško tačno zapisati.

Takav je izuzetan napor učinio i Vasiljević u Crnoj Gori. Spomenute specifičnosti privukle su ga kao što bi privukle i svakoga drugog istraživača, željna novih otkrića — te je prezirući fizičke napore i materijalne teškoće izvršio jedan historijski pothvat: prikazao nam je crnogorski melos u svoj njegovoj čistoći i osebnosti. Pri tom valja svakako imati na umu da svi suvremeni melografi kasne — mnogo se toga posljednjih decenija zaboravilo i izgubilo, a preko Crne Gore prošla su i tri rata... Ipak, uzevši u obzir sklonost Crnogoraca da, kao i ostali naši narodi, poštuju i čuvaju svoje tradicije — možemo zaključiti da su se ove melodije pjevale bar još stotinjak godina prije.

Knjiga je ukusno opremljena i podijeljena u pet dijelova. U prvom su dijelu zapisi iz Cetinja, Titograda, Nikšića, sa Durmitora i iz Sandžaka. Drugi sadrži zapise iz Boke Kotorske, a treći iz Paštrovića, Bara, Andrijevice, Marsenića Rijeke, Gusinja i Kolašina. Potom dolaze zapisi iz dvaju crnogorskih naselja koja leže izvan područja njihove republike, a to su Petrovo Selo kod Kladova u Srbiji i Peroj u Istri. Na kraju su pjesme iz NOB-a, obnove i izgradnje naše zemlje.

Takva podjela ima i svojih dobrih strana jer su lako uočljive muzičke osobitosti pojedinoga kraja.

Promatrajući melodije u ovoj zbirci odmah se zapaža bogatstvo arhaičnih motiva pogotovo u svatovskim pjesmama koje su kao i ostale obredne pjesme obično najmanje izvrgnute promjenama. Tako npr., nalazimo u Petrovu Selu melodije s veoma malim ambitusom — svega od dva tona (br. 515, 516, 521 i 522), u Paštrovićima i smanjene kvinte (br. 354), a u okolici Ivangrada (br. 177) i Bijelog Polja (br. 119) melodije obogaćene brojnim melizmima.

Po muzičkim formama melodije su u toj zbirci prilično raznolične: kraj uspavanke iz Risna (br. 314) koja ima svega dva dvočetvrtinska takta nailazimo i na široko komponirane melodije iz Ivangrada (br. 132,140), Andrijevice (br. 391) ili Risna (br. 313); koje katkada obuhvaćaju i po četrnaest taktova u devetoosminskoj ili šestočetvrtinskoj mjeri. U nekim se pak pjesmama (Bijelo Polje, br. 120) niže fraza za frazom sa tako brojnim varijacijama te se čini kao da im svaka strofa ima poseban napjev.

O stranim utjecajima na melodije u unutrašnjosti Crne Gore teško je govoriti, no svakako nisu u bitnosti promijenili ono osnovno u njima. To se nije u većoj mjeri dogodilo ni u Peroju, a ni u Petrovu Selu. Ipak se u Peroju zapaža dosta jak utjecaj hrvatske melodike i to najčešće one iz građanskih popijevaka koje su potkraj XIX st. uzele maha i po našim selima. Takve su, npr., pjesme »Ljubio se bijeli golub sa golubicom« (br. 542), »Na lijevoj strani kraj srca« (br. 541) itd.

Na kraju smatramo da valja odati priznanje i Muzikološkom institutu u Beogradu koji je našu muzičku i folklornu literaturu obogatio jednim vrijednim prilogom.

Zvonko Lovrenčević